
¹ Viktor Proskuriakov,

² Maksym Loposha,

³ Marian Pyndzyn

¹ Віктор Проскуряков,

² Максим Лопоша,

³ Мар'ян Пиндзин

e-mail:

Viktor.I.Proskuriakov@lpnu.ua

orcid: 0000-0003-1022-8984

e-mail:

Maksym.A.Loposha@lpnu.ua

orcid: 0009-0000-2532-4296

e-mail:

marianpyndzyn96@gmail.com

orcid: 0000-0001-7184-4807

УДК 71

ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ І ДИЗАЙНУ НЕСТАЦІОНАРНИХ ОБ'ЄКТІВ ДЛЯ ВИДОВИЩНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

HISTORY OF THE ORIGIN AND DEVELOPMENT OF ARCHITECTURE AND DESIGN OF NON-STATIONARY OBJECTS FOR ENTERTAINMENT ACTIVITIES

Keywords: constructions, objects, buildings – Kupala theaters, nativity scenes, mysteries, religious processions, processions; prefabricated: vans, arches, booths, dell'arte, stages, etc.

Ключові слова: конструкції, об'єкти, споруди – купальських театрів, вертепів, містерій, хресних ход, процесій; збірно-розбірні: фургони, арки, балагани, дель арте, сцени та ін.

¹ Doctor, Full Professor, Head of the Department of Architectural Environment Design, Lviv Polytechnic National University, Lviv

² Postgraduate Student, Lviv Polytechnic National University, Lviv

³ Postgraduate Student, Lviv Polytechnic National University, Lviv

¹ д-р арх., професор, завідувач кафедри дизайну архітектурного середовища, Національний університет «Львівська політехніка», Львів

² аспірант кафедри дизайну та основ архітектури, Національний університет «Львівська політехніка», Львів

³ аспірант кафедри дизайну архітектурного середовища, Національний університет «Львівська політехніка», Львів

<https://doi.org/10.23939/sa2025.03.141>

Abstract

The article highlights the events related to the origin and development vectors of the architecture of non-stationary objects for entertainment and various aspects of their design, construction and operation, taking into account the history of entertainment and architecture, artistic, cultural traditions and political events in Europe and Ukraine.

To restore destroyed settlements and return them to active life and development, it is necessary to build not only residential, industrial, service facilities and networks, but also facilities for theatrical and entertainment activities. The use of objects of non-traditional forms will be relevant due to the influence of the deformation of the nature of settlement, socio-demographic features and natural and economic indicators. An important direction for solving this problem can be non-stationary facilities for theatrical and entertainment and cultural and educational activities.

Non-stationary buildings have always interested Ukrainian and foreign scientists. At the end of the XX and beginning of the XXI centuries, in numerous articles, monographs, dissertations, information about such structures was constantly covered. Thanks to research at the Department of DAS under the leadership of V. Proskuryakov and his students, such structures were not only singled out among hundreds of species, subspecies and types of public facilities of the past, but were also classified as an important separate type that can now be used in the restoration of architectural networks destroyed during the war with the Russian Federation.

The period presented in the article covered research from the time of the archaic-naturalistic cult, when the «Kupala Theater» became the peak of objects for spectacles, and up to the XXI century. The armor of buffoons in their «performances» was studied. Further investigations of non-stationary folk theater-nativity scene and marionette theaters-nativity scenes. Specific forms of spectacles are highlighted – miracles, mysteries, and later forms of theaters-mess, fairs, arches – for processions. Also buildings of farce theaters and many others.

Анотація

Висвітлено події, пов'язані з походженням і векторами розвитку архітектури нестационарних об'єктів для видовищної діяльності та різноманітні аспекти їх проєктування, будівництва і функціонування з урахуванням історії видовищно-архітектурних, мистецьких, культурних традицій і політичних подій в Європі й Україні.

Для відновлення зруйнованих поселень і повернення їх до активного життя і розвитку варто закладати не тільки житлові, промислові, обслуговуючі об'єкти і мережі, а й об'єкти для театральнo-видовищної діяльності. Актуальним буде використання об'єктів нетрадиційних форм через вплив деформації характеру розселення, соціально-демографічні особливості й природо-економічні показники. Важливим напрямом вирішення цього можуть стати нестационарні об'єкти для театральнo-видовищної та культурно-просвітницької діяльності.

Нестационарні будівлі завжди цікавили українських і закордонних учених. Наприкінці XX і початку XXI століть у численних статтях, монографіях, дисертаціях постійно висвітлювалась інформація про такі споруди. Завдяки дослідженням на кафедрі дизайну архітектурного середовища під керівництвом В. Проскурякова і його учнів такі споруди не тільки були виокремлені серед сотень видів, підвидів і типів громадських об'єктів минулого, а й класифіковані як важливий окремий тип, що зараз можна використовувати у відновленні зруйнованих під час війни з РФ архітектурних мереж.

Поданий в статті період охопив дослідження від часів архаїчно-натуралістичного культу, коли вершиною об'єктів для видовищ став «купальський театр», і до XXI ст. Були досліджені обладунки скоморохів у їх «виствах». Подальші результати розвідок нестационарного народного театру-вертепу і маріонеткових театрів-шопок. Висвітлено специфічні форми видовищ – міраклі, містерії, більш пізні форми, зокрема, театри-балагани, ярмаркові, арки (для процесій), також споруди театрів-фарсу і багато інших.

Постановка проблеми

Відновлення зруйнованих поселень і повернення їх до активного життя і розвитку, відновлення зруйнованих підприємств і будівництво нових, реновація курортних зон і рекреаційних регіонів, природних і рукотворних ландшафтів є одним з пріоритетних завдань в нашій країні і під час війни, і головню після перемоги (вартість зруйнованого на весну 2024 року оцінено у майже 500 млрд грн).

Для цього в таких районах слід планувати не тільки відновлення житлових, промислових, обслуговуючих об'єктів і мереж, а й об'єктів для театральньо-видовищної діяльності, особливо таких типів, що передують відбудові стаціонарних.

Для організації видовищного і культурного обслуговування населення Україні актуальним буде використання об'єктів нетрадиційних форм, які могли би вирішувати проблеми рівномірного культурного обслуговування в умовах повоєнного життя країни, на яке довгий час впливатиме деформація характеру розселення, соціально-демографічні особливості та природно-економічні умови.

Слід визнати, що вже тепер, під час війни, теоретично обґрунтовуються головні принципи повоєнного обслуговування населення України, зокрема, культурно-видовищного, але практично відсутні пропозиції споруд з використанням яких, в умовах відсутності стаціонарних, можна організовувати театральньо-концертні заходи «наживо».

Важливим напрямом вирішення визначених завдань можуть стати нестаціонарні об'єкти для театральньо-видовищної та культурно-просвітницької діяльності, що підтверджується історією походження їх архітектури і дизайну, принципи утворення яких витримали не одну сотню, а може й тисячі років. Що слід обов'язково знати і вміти використовувати тепер, в ХХІ столітті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Нестационарні будівлі і споруди, генеза і розвиток яких простежується від часів дохристиянської давнини, завжди цікавили українських і закордонних вчених. Наприкінці ХХ і на початку ХХІ століть різноманітна інформація про такі споруди, зокрема в Україні, постійно висвітлювалася у численних статтях, монографіях і дисертаціях В. Проскурякова, Ю. Ямаша, Б. Гоя, Р. Кубая, О. Проскурякова і ін. (Проскуряков В., 2004; Проскуряков В., Богданова Ю., Копиляк І., 2023; Проскуряков В., Лопоша М., Чолавин Ю., 2019; Проскуряков В., Ямаш Ю., 1993).

Саме під керівництвом професора В. Проскурякова і його учнів нестаціонарні будівлі і споруди для театральньо-видовищної та культурно-просвітницької діяльності були не тільки виокремлені серед сотень видів, підвидів і типів громадських об'єктів історичного минулого, а і класифіковані як важливий окремий тип, що вже тепер повинен посісти важливе місце у відновленні зруйнованих під час війни з РФ актуальних архітектурних мереж.

Доказом чого є дослідження на кафедрі дизайну архітектурного середовища архітектурно-просторової побудови, функціонально-дійової організації та естетично-мистецького дизайну таких споруд у різні історичні часи, періоди державних устроїв, ментально-культурних формацій і, що важливо, ці дослідження були апробовані кафедрою в проєктуванні і будівництві.

Мета статті

Метою дослідження є висвітлити етапи розвитку нестаціонарних об'єктів для театральньо-видовищної та культурно-просвітницької діяльності як архітектурно-культурний феномен в Україні і світі таким чином щоби довести, що такі об'єкти були, є і завжди будуть актуальними, особливо у процесі відновлення обслуговуючих, промислових, житлових будівель під час війни в Україні і після перемоги над РФ.

Виклад основного матеріалу

Для істинних правдивих уявлень розгляд генези театру, його архітектури зокрема, слід розпочинати не на якомусь історичному етапі, а значно глибше – на феноменальному перед-театральному рівні його форм і складових, які в усі історичні часи культури і цивілізації були і є в них величинами заданими.

Найважливішим з них є феномен людини, гри-дії і місця-простору.

Людина описана неймовірну кількість разів, тому для науки про театр не слід шукати пояснення її самої. Гра є формою буття і не залежить від свідомості людини. А якщо розглянути функції місця-дії, то їхній сенс полягає в часовому і просторовому значенні. Від прадавніх часів просторами магічних обрядових дій, обрядових ігор давніх слов'ян і серед них українців були природні ландшафти – ліси, поля, гори, галявини, ріки, озера. Тоді, в ті далекі часи, розпочалося формування глядача, глядача-учасника дії, що згодом сформувалося у видовище.

Саме в ті часи почалося формування просторової організації і їхніх типів, які з часом трансформувалися в театральні.

Об'єкти поклоніння (камінь, джерело, колодязь, дерево, вогонь-ватра) закладали майбутній окремий аренний тип, моління і поклоніння на берегах озер – фронтальний, а на берегах малих річок – поперечний. Моління і обряди при печерах – глибинний тип. Також в ті часи сформувався найбільш поширений тип – симультанний, коли обряди, ритуали, ігри, дійства відбувалися в гаях і лісах, полях і луках (Проскураков В., 2004, с. 111–113).

Приблизно так само сформувалися просторові типи інших народів Європи. З тих дійств сформувався старовинний обрядовий театр – весняний, твір що складається з різноманітних картин. І хоча вони відбувалися в різних місцях, та місце дії влаштовувалося однаково, в подібному оточенні, з однаковим реквізитом, в один і той же час, з почерговістю ситуацій і дій (Чорній С., 1980).

Згодом сформувався репертуар старовинного обрядового театру – Русалії і свято Купала. Це була процесійна дія у часі і просторі від хати до хати, від обійстя до меж у полі.

Для чого так точно висвітлюються ці театральні початки? Для того, що вже тоді почали закладатися підвалини видовищної дії, її сценографії, предметного середовища, костюмів, масок, конструкцій і обладнання.

Від часів архаїчно-культуралістичного культу і до XXI ст. вершиною споруди зазначених «видовищ» слід визнати «купальський театр», опис якого дійшов до наших днів. Споруда нагадувала конструкціями, простором, функціональною організацією як давньослов'янське ігрище, так і античний грецький театр. На галявині вкопували чотири дерева у вигляді прямокутника і п'ять в точці перетину його діагоналей. Довкола цих дерев вибудовувався «амфітеатр» з дерев'яних колод у вигляді величезного віночка, але з проходами. Під час дії «місця на амфітеатрі» займали старі, немічні і діти. Усі інші були учасниками «театралізованого» видовища (рис. 1).

Рис. 1. Візуалізація образу «купальського театру» професором В. Проскураковим (архів професора В. Проскуракова)

Досліджувана споруда є однією з перших нестационарних збірно-розбірних, порівняно з стаціонарними – фіксованими просторами пратейатральної діяльності в межах сучасної України – городищами, капищами, «храмовими» комплексами, які відомі вчені-археологи інтерпретують як споруди широкого функціонального жанру, від молінь до ігрищ, у яких є деякі елементи просторової організації, елементи конструктивних рішень, функціональне зонування, а також враховані фізичні вимоги, які культивуються і в сучасному архітектурно-театральному досвіді.

Вже тоді «купальський театр» відрізнявся від городищ та інших споруд з фіксованими (стаціонарними просторами) тим, що «збирався» кожен раз на купальські свята і не завжди на тому самому місці.

І купальський театр, і ті, що із стаціонарно-фіксованим простором, учені розглядають як проміну типологічну ланку, що передувала класичному грецькому театру і в Греції не збереглася.

З княжих часів відомі скоморохи, які були мандрівними акторами, на відміну від попе-редників, це також перші професійні виконавці, творці народної музики, пісень, танців. І хоча скомороші вистави не потребували спеціального обладнання, окрім ширми, за якою вони перевдягалися, були і більш «озброєні» вистави (Проскураков В., 2004, с. 100–101).

На фресках Софійського собору в Києві відображено виставу скоморохів. Вистава починалася прологом: один скоморох, відкриваючи завісу, звертається до глядачів. Завіса грецького типу. На той час завісу не мали ні французький, ні німецький, ні англійський театри.

Були й інші елементи – жердини, маски, струнні інструменти (рис. 2).

Наприкінці XVI ст. в Україні утвердився новий тип нестационарного народного театру – вертеп. І якщо спочатку вертеп нагадував форму магічного театру з типовими елементами сучасної дії, реквізитом (маски, костюми тощо), то з часом збагатився будиночком для лялькових вистав. Адам Омаріус (німецький мандрівник) бачив лялькові театри в Україні ще у 1363 році. У XIX ст. в Україні створювалися артелі, які виготовляли атрибути для театрів-вертепів – будиночки, ляльки, маски тощо (рис. 3) (Проскураков В., 1993, с. 29–31).

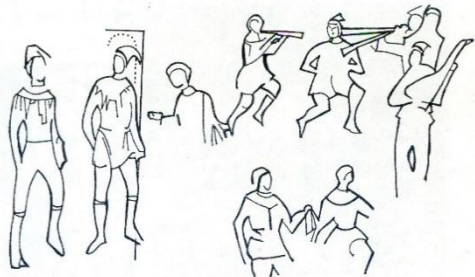

Рис. 2. Фрески із зображенням скоморохів у церкві Святої Софії Премудрості Божої в Києві (XI століття) і схема всіх фігур композиції (Проскураков В., 2004, с. 101)

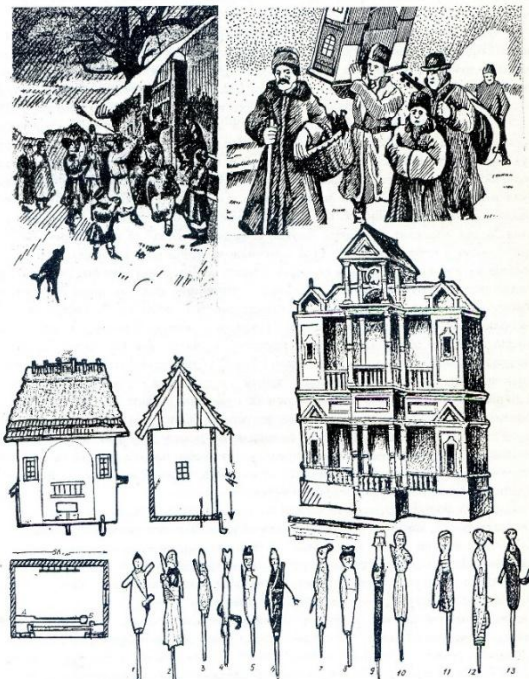

Рис. 3. Театри-вертепи XI–XVIII століть (Проскураков В., 2004, с. 55)

Приблизно в той же час сформувалася друга форма вертепу, що мав вигляд маріонеткового театру – шопки, або бетлеєм (рис. 4). XV–XVI ст. – це час, коли і в Україні, і в Європі народилися і розвинулися специфічні форми видовищ: церковна літургійна дія, міраклі, містерії (рис. 5). В Україні такі видовища переважали в храмах і спорудах при них – в школі при архікатедрі у Львові, в Ставропігійському братстві, греко-католицькій семінарії, Єзуїтському колегіумі, школі при вірменському соборі Хреста, колегіумі Піярів у Львові, в Острозькій академії, Братській і Лаврській школах в Києві, Київській академії (рис. 6–8). Названі вище видовища в Європі переважали в міських просторах, напевне, тому, що впродовж тих часів згоріло близько 600 храмів через необережне поводження з вогнем під час вистав (Мокульський С., 1936, с. 135–218).

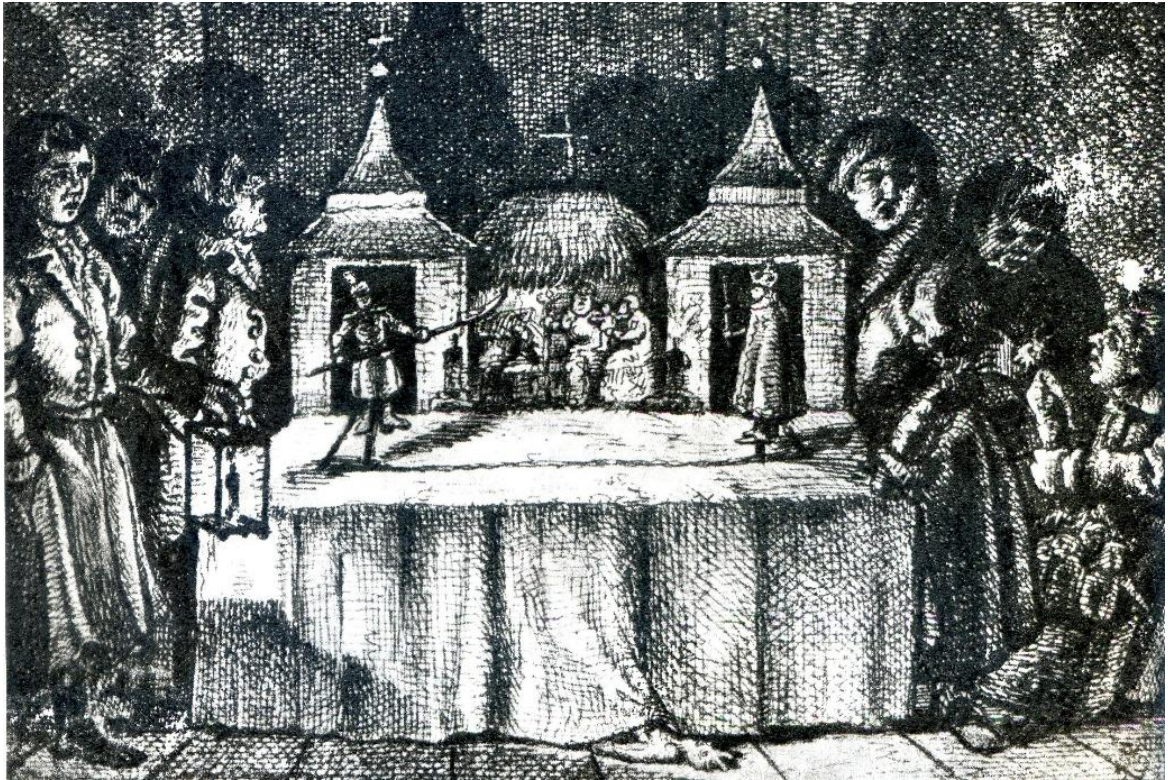

Рис. 4. Szopka Staropolska (Raszewski, Z., 1990)

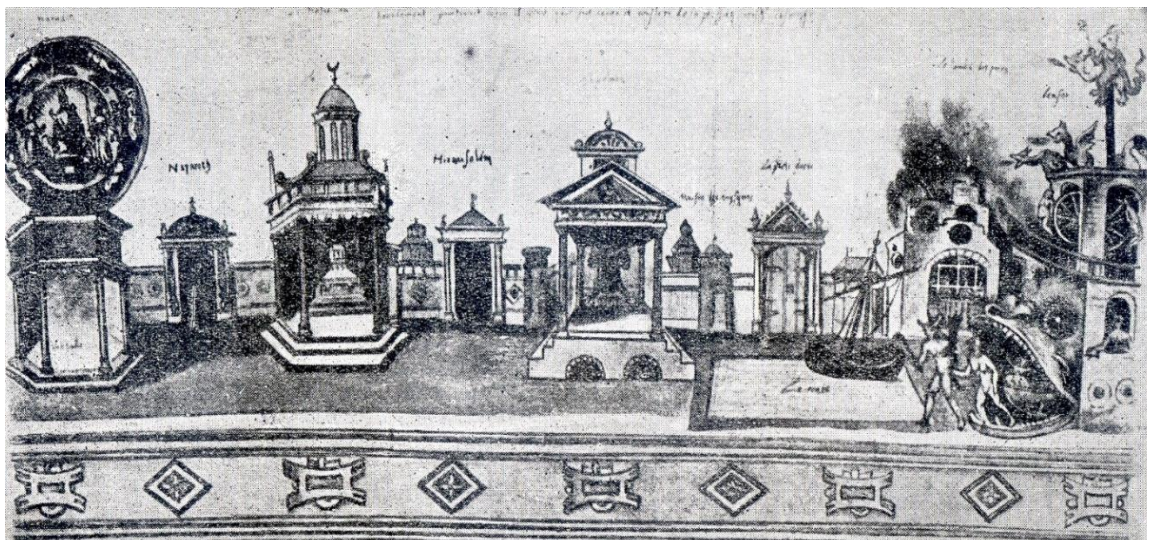

Рис. 5. Сцена містерії у Валансьєнні 1547 р. (Мокульський С., 1936, с. 173)

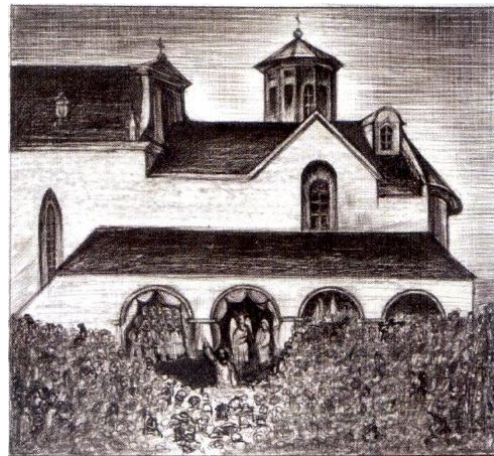
Із середини XVIII ст. почали систематично утворюватися трупи театрів-балаганів, ярмаркових театрів, збірно-розбірних арок для процесій і ін. (рис. 9, 10).

Всі згадані вище споруди проіснували в тому чи іншому вигляді до наших днів і активно використовуються і тепер, в XXI ст., як, наприклад, український вертеп, ренесанс яких відбувся з набуттям Україною незалежності.

За кордоном історія походження і розвитку архітектури нестационарних об'єктів для видовищної діяльності також широко висвітлена. А найкраще в працях Жана Гарньє (L'Architecture d'Aujourd'hui, 1970, р. 9–10). На Заході мобільні видовища поза стінами стаціонарних будівель все ще мають актуальність, на що впливає наявність великої кількості мандрівних труп, що рухаються з місця на місце в пошуку заробітку і глядачів. Яких немало, не дивлячись на тотальне існування електронних форм видовищ.

*Рис. 6. Театральне життя Львова XVI–XVIII ст.
Площа Ринок (Проскураков, В., 2023, с. 158)*

*Рис. 7. Театральне життя Львова XVI–XVIII ст.
Вистави у Вірменському соборі
(Проскураков, В., 2023, с. 158)*

Походження і розвиток висвітлених в статті об'єктів для видовищ в Європі мають багато спільних рис з українським досвідом. Хоча є і багато відмінностей. Якщо українські вчені довели, що правидовища зароджувалися у відкритих природних просторах, то європейські вчені спираються в більшості випадків на видовища і сценографію в містах.

*Рис. 8. Театральне життя Львова XVI–XVIII ст. Площа на Святоюрській горі
(Проскураков, В., 2023, с. 158)*

І головними просторами ними рахуються площі і вулиці міст, а головною формою називається коло, в якому все розпочинається з гри. Так, природне середовище, має місце і в європейських містах, але переважно тільки в сенсі поваги до простору, в якому домінує тиша, зелень, надлишок флори і фауни, і тільки. А не як місце і середовище сакральне, як це було у слов'ян і зокрема українців.

Вчені Європи справедливо називають міські площі простором для всіх, Агора, форум, ярмаркова площа, ринок були в усі історичні часи місцем концентрації – зібранням людей. Сама площа це місце широкої палітри просторових трансформацій з можливістю розміщення будь-якого обладнання і зокрема для видовищ. А вулиця – це не просто місце транзиту, а і місце транзиту видовищ (Проскураков В., 2023, с. 156–167).

Рис. 9. Балаган на площі в Парижі, 1620 р. (L'Architecture d'Aujourd'hui, 1970, р. 30)

Окрім площ і вулиць, значне місце видовища займали на ярмарках і відбувалися у збірно-розбірних театрах і ярмаркових балаганах. Найчастіше балагани були спорудами закритими, збудованими на швидкоруч. Мали склепінчастий дах, вкритий тканиною або брезентом. Перед входом у балаган був спеціальний подіум-естрада-балкон, який називали «раус».

Планшет балагану влаштовували на козлах. Близькими до конструкцій балагану були споруди фарсу, які створювали видовища для менш вибагливої публіки (рис. 11) (Мокульский С., 1936, с. 198–201; 446–455).

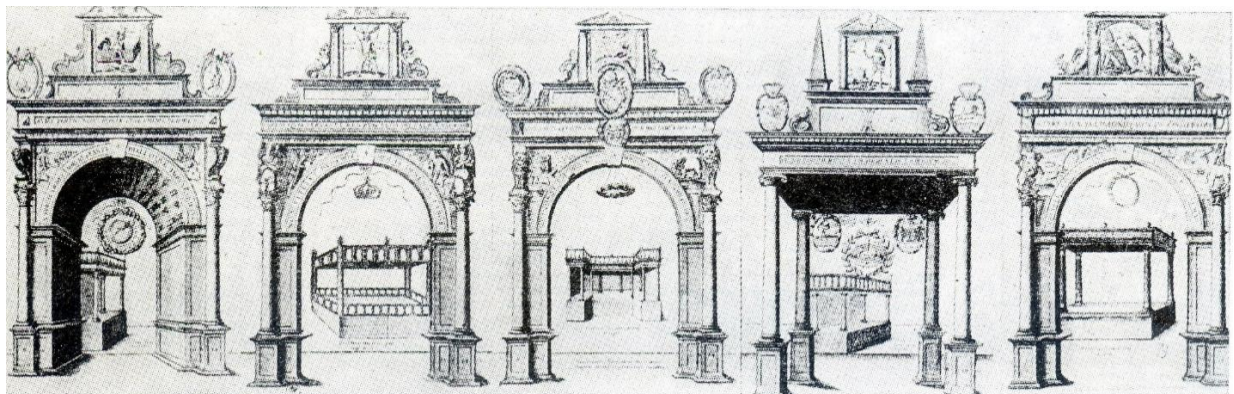

Рис. 10. Триумфальні арки в Авіньйоні, 1600 р. (L'Architecture d'Aujourd'hui, 1970, р. 30)

На вулицях європейських міст народилася сценографічна установка у вигляді фургона, що могла безперервно пересувати театральний простір і власну конструкцію. Вона дожила до наших днів у вигляді платформ для латиноамериканських карнавалів, циркових проходів, мобільних, сезонних, політичних свят з тією відмінністю, що вони рухаються не на конях, а на автомобілях (L'Architecture d'Aujourd'hui, 1970, р. 9–23; 30–37).

Від раннього середньовіччя і до XX ст. у країнах Європи виникли і розвинулися різноманітні інші споруди для видовищної діяльності у просторах як стаціонарних будівель, не пов'язаних з видовищами, так і в просторах поселень.

І якщо в Україні стаціонарними будівлями були українська хата, князівські і магнатські палаци, кам'яні храми ще за часів Київської Русі, то в Європі – подвір'я замків і самі замки, кам'яниці міської знаті, приміщення цехових організацій, «Дні відкритих дверей» в монастирях, паперті храмів, королівські палаци, потім закинуті приміщення храмів, фабрик тощо.

Поза межами стаціонарних будівель в Європі тривалий час культивували різноманітні збірно-розбірні споруди: споруди, з яких повстали цирку. І найголовніше – вже в XVIII ст. до будівництва нестационарних об'єктів запрошували архітекторів, декораторів, художників. Наприклад, архітектор Арну і декоратор Сервандоні брали участь у спорудженні збірно-розбірних театрів на Сен-Лоранській і Сен-Жерменській ярмарках у Франції.

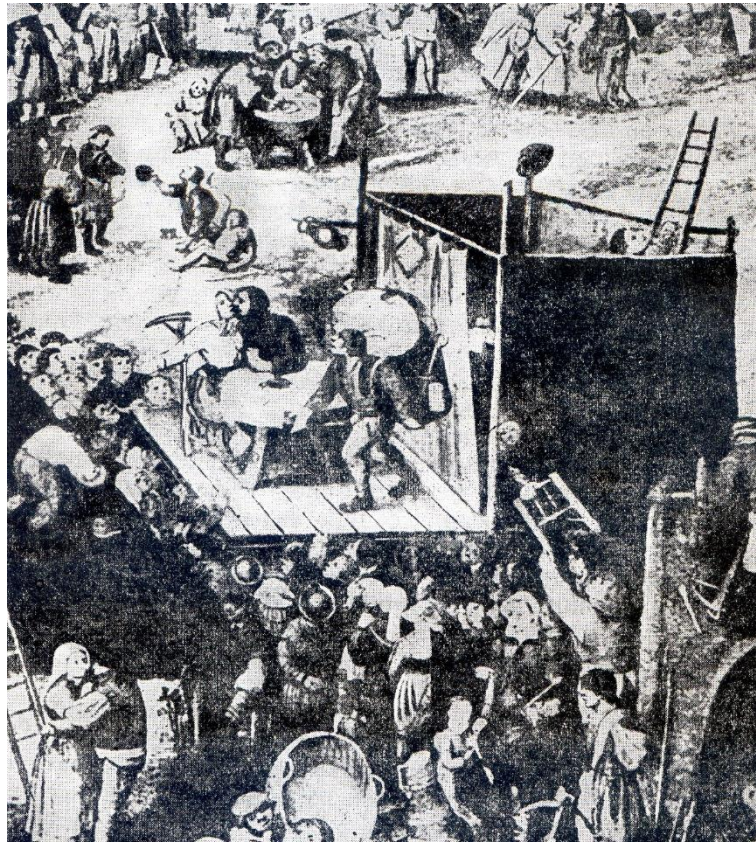

Рис. 11. Сцена фарсу, Нідерланди, XVI ст. (Мокульський С., 1936)

Висвітлення історії походження і розвитку архітектури і дизайну нестационарних об'єктів для видовищної діяльності доводить, що, крім театально-видовищних, функціонально-дійових, художньо-естетичних аспектів сформувалися і принципи виготовлення обладнання і конструкцій для видовищ поза межами стаціонарних видовищних будівель, що є актуальними і зараз, і, особливо, під час відновлення зруйнованих мереж театально-видовищних і культурно-просвітницьких об'єктів.

Для основних конструкцій залишаються актуальними конструкції із дерева, які легко поєднуються між собою. А особливо актуальними залишаються трубчасті конструкції, які не тільки можуть бути використані для будь-якого видовища, а й використані багатократно. Актуальними залишаються сцени й установки, стіни яких збирали з вертикальних дощатих панелей, а покриття (з тканини або жорстке) – на різних фермах. Для глядацьких місць і зараз можуть бути лавки, крісла і навіть колоди або природний схил (L'Architecture d'Aujourd'hui, 1970, p. 31).

Висновки

Як виявив аналіз історичного національного і закордонного досвіду, використання систем нестационарних об'єктів для видовищної діяльності є надзвичайно цінним зараз для світової культури в цілому і є надзвичайно широким в сенсі засобів і заходів. Зокрема в архітектурі та дизайні.

Досвід історичного минулого ХХ–на зламі ХХІ ст. засвідчив, що повноцінного, вичерпного вирішення питань оптимальних конструктивних схем і водночас системи транспортування не було досягнуто.

Хоч певний вплив історичних прототипів на рішення сучасних архітекторів простежувався. Це підтверджують видовищні споруди А. Барсака, Л. Шансереля із Франції, сцени на автомобілях і плавучій брандвахті І. Мальцина з колишнього сср; збірно-розбірна естрада В. Менка з колишнього ГДР, плавуча сцена Л. Кана із США, трансформативна сцена німецьких архітекторів для умов В'єтнаму тощо (Проскуряков В., 1986, с. 129–151).

У ХХ ст. заслуговують також на увагу наукові дослідження, проекти і реалізації сцен, естрад, універсальних майданчиків, сценографічних установок для організації видовищ поза межами і в просторах стаціонарних об'єктів, але не пов'язаних з ними, розроблених В. Проскуряковим за участі викладачів, аспірантів і студентів кафедри дизайну архітектурного середовища у ХХ–ХХІ ст. (рис. 13–16).

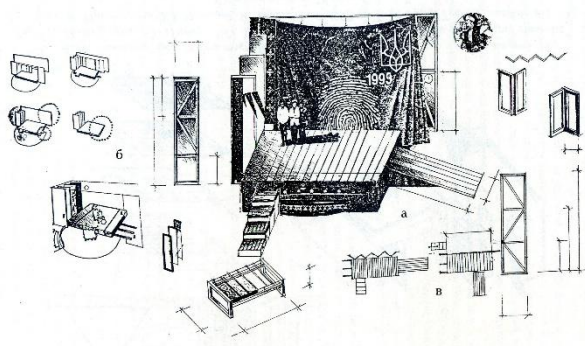

Рис. 12. Мобільна сцена для Днів авторської інтернаціональної пісні (Проскуряков В., 2004)

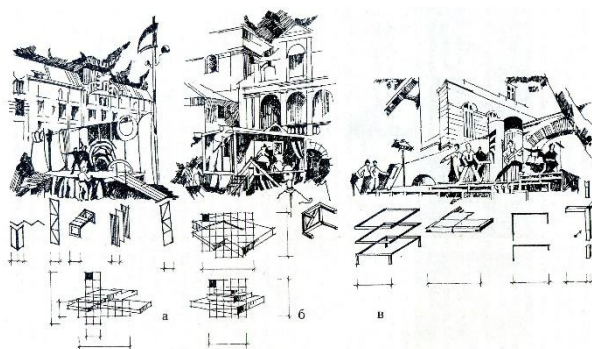

Рис. 13. Сцени для свят м. Львів (Проскуряков В., 2004)

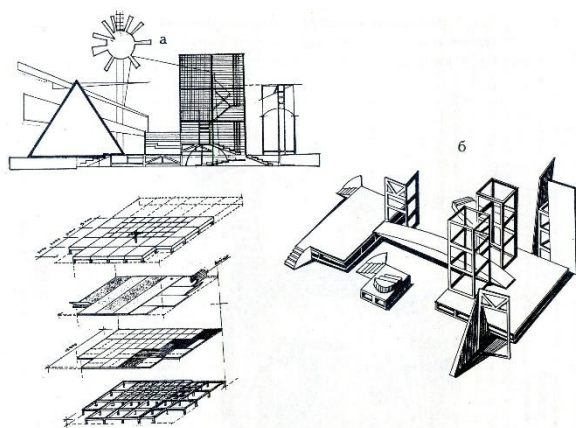

Рис. 14. Конструкції театру масової дії, Акверіас (Проскуряков В., 2004)

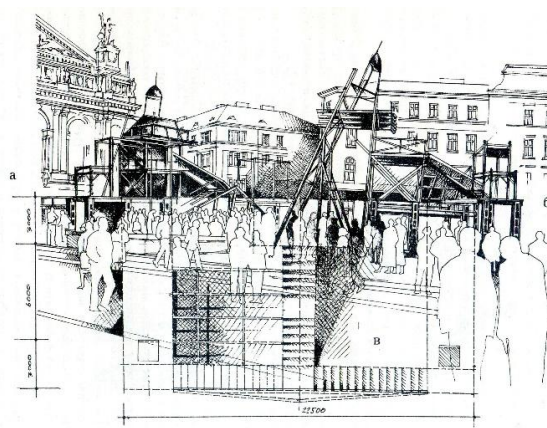

Рис. 15. Сцена Вивих-92 (Проскуряков В., 2004)

Також цінним є досвід практичної діяльності в цій галузі організаторів фестивалів у Вудстоку, США, свят у Парижі на Єлисейських полях, пересувних джазових ансамблів у Нью-Йорку, пересувного театру Гордона із США, компанії пуерто-риканського пересувного театру, вуличного збірно-розбірного театру з Нью-Йорка, пересувного театру на старій вантажівці з Базеля, парадних колісниць з Пекіна і Не-Брізане з Німеччини та інших у XX ст.

Які висновки є найбільш цінними для використання нестационарних об'єктів для видовищної діяльності в умовах сучасної України.

Перше – для досягнення максимальної мобільності споруд і їх підготовки до роботи слід використовувати мінімум архітектурно-планувальних і функціональних елементів.

Друге – якщо використовувати для споруд єдину модульну систему, то її компоновальні елементи того чи іншого функціонального елемента повинні бути не занадто дрібними, що ускладнить їх монтаж-демонтаж.

Третє – досвід проектування і будівництва доводить, що і зараз найбільш ефективними є каркасні, панельні, змішані конструктивні рішення.

Четверте – для виготовлення конструкцій слід орієнтуватися на сталеві й алюмінієві сплави для каркасів, а для огорожувальних конструкцій – багатошарові фанери, картони, сотовий папір, різні пластики і брезенти для покриття і маскуванню.

П'яте – споруди повинні бути забезпечені автономними, системами електричних, акустичних і технологічних приладів з автономним живленням.

Спираючись на перелічені вище висновки, можна сформулювати загальні технічні вимоги не тільки для будівництва нестационарних об'єктів для видовищної діяльності, головними з яких є простота конструктивних рішень і пристроїв; збірність – розбірність систем в цілому; висока швидкість монтажу та демонтажу; використання перспективних матеріалів; відповідність всіх пристроїв і функціональних елементів основним вимогам, пов'язаним з організацією їх функціонування. А і для об'єктів іншої функціональної палітри, яких потребуватиме країна і під час війни, і після перемоги над рф. Насамперед це житло, промислові і обслуговуючі об'єкти швидкого зведення.

Бібліографія

Got J. (1997). Das österreichische Theater in Lemberg im 18. und 19. Jahrhundert: aus dem Theaterleben der Vielvölkermonarchie. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 873.

L'Architecture d'Aujourd'hui, 1970. Le spectacle et La Ville. No. 152. 5 Rue Bartholdi, 92 – Boulogne-Sur-Seine, 9–27, 30–31, 30–37.

Proskuryarov V., Yamach Y., (1992). La scene dans La Rue. La scene. No. 3. 34.

Raszewski Z. (1990). Kratka historia teatru polskiego. Pans. Inst. Wyd., 35–39.

Воропай О. (1991). Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. Оберіг, 39–41.

Грушка Э. (1963). Развитие градостроительства. Изд-во Словацкой академии наук, 610.

Мокрий В. (1993). Церква в житті українців. Львів; Краків; Париж: Просвіта, 75–84.

Мокульский С. (1936). История западноевропейского театра. Ч. I. Античный театр, средневековый театр, театр эпохи Возрождения. Гослитиздат., 135–218, 277, 451.

Проскуряков В., Ямаш Ю., (1993). Античні традиції та український вертеп. Український вертеп. Січень, 29–31.

Проскуряков В., (2004). Архітектура українського театру. Простір і дія: монографія. Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 584.

Проскуряков В., Лопоша М., Чолавин Ю. (2019). Творення архітектури Першого українського національного театрального павільйону для вистави PQ19 засобами макетування. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Сер. Архітектура.* № 911. С. 58–67.

Проскуряков В., Богданова Ю., Копиляк І. (2023). Театр С. Скарбка/М. Заньковецької – архітектурно-культурна колиця Львова: реалії, легенди і факти. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Сер. Архітектура.* № 1(9). С. 156–167.

Терський С. (2017). Археологія України (середньовічна доба): навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки. С. 27–51.

Чорній С. (1980). Український театр і драматургія. Український вільний університет. Ч. 30. С. 7, 8, 33–42, 68–69, 427–433.

References

Got, J. (1997). Das österreichische Theater in Lemberg im 18. und 19. Jahrhundert: aus dem Theaterleben der Vielvölkermonarchie. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 873.

L'Architecture d'Aujourd'hui (1970). Le spectacle et La Ville. No. 152. 5 Rue Bartholdi, 92 – Boulogne-Sur-Seine, 9–27, 30–31, 30–37.

Proskuryarov, V., Yamach Y. (1992). La scene dans La Rue. La scene. No. 3. 34.

Raszewski, Z. (1990). Kratka historia teatru polskiego. Pans. Inst. Wyd., 35–39.

Voropai, O. (1991). Zvychai nashoho narodu: Etnohrafichnyi narys. Oberih, 39–41.

Grushka, E. (1963). Razvitie gradostroitelstva. Izd-vo Slovackoj akademii nauk, 610.

Mokryi, V. (1993). Tserkva v zhytti ukrainsiv. Lviv. Krakiv. Paryzh. Prosvita, 75–84.

Mokulskij, S. (1936). Istoriya zapadnoevropejskogo teatra. – Chast I. Antichnyj teatr, srednevekovyj teatr, teatr epohi Vozrozhdeniya. Goslitizdat, 135–218, 277, 451.

Proskuriakov, V., Yamash, Yu. (1993). Antychni tradytsii ta ukrainskyi vertep. Ukrainskyi vertep. Sichen, 29–31.

Proskuriakov, V. (2004). Arkhitektura ukrainskoho teatru. Prostir i diia: Monohrafiia. Vydavnytstvo NU «Lvivska politekhnika», 584.

Proskuriakov, V., Lopoша, M., Cholavyn, Yu. (2019). Tvorennia arkhitektury Pershoho ukrainskoho natsionalnoho teatralnoho pavilionu dlia vystavy PQ19 zasobamy maketuvannia. Visnyk Nats. Un-tu «Lvivska politekhnika» No. 911 Serii arkhitektura, 58–67.

Proskuriakov, V., Bohdanova, Yu., Kopyliak, I. (2023). Teatr S. Skarbka/M. Zankovetskoi – arkhitekturno-kulturna kolyska Lvova: realii, lehendy i fakty. Visnyk Nats. Un-tu «Lvivska politekhnika» Serii arkhitektura No. 1(9), 156–167.

Terskyi, S. (2017). Arkheolohiia Ukrainy (serednovichna doba): navch. posibnyk. Vyd. Lvivskoi politekhniki, 27–51.

Chornii, S. (1980). Ukrainskyi teatr i dramaturhiia. Ukrainskyi vilnyi universytet. Serii: Monohrafii, ch. 30. P. 7, 8, 33–42, 68–69, 427–433.